

พิธีกรรมว่าด้วย 5 กองทัพสวรรค์ และสัญลักษณ์ใน ประเพณีถือศีลกินผัก

Rituals of 5 Heavenly Armed Forces and Symbols in
the Vegetarian Festival

ปัทมาสน์ พิณนุกูล / Patamas Pinnukul

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University

Email: Poy_losa@hotmail.com

Received: May 31, 2021

Revised: August 16, 2021

Accepted: August 17, 2021

Abstract

This article aims to present the symbols and rituals of the 5 Heavenly Armed Forces in the Vegetarian Festival, Phuket province using the ritual areas of Jui Tui Tao Bo Geng shrine as the main ritual space. The ritual of 5 Heavenly Armed Forces inherits the beliefs from the Chinese ancestors in Heavenly and Divine Armies based in all Cardinal directions, including East, West, North and South as well as in the central direction. There is a total of 5 Heavenly Armed Forces with two significant symbols, so called “Eia Kee” which is the flag of the Heavenly and Divine Armies formed in different colors, including “Eia Tao”, spines sharply pointed with heads of every divine Chief

of Heavenly Armed Forces symbolically attached for the purpose of having 5 Heavenly Armed Forces watch over the Vegetarian Festival that gives an importance to the 5 Divine Armies beginning with “Pang Eia”, which is an opening ceremony to invite all of the 5 Heavenly Armed Forces based in all 5 Cardinal directions to be enshrined at the holy Chinese temple. Meanwhile, “Kho Goon” ritual is known as a banquet for the God’s armies accompanying all of the 5 Heavenly Armed Forces in all 5 Cardinal directions. “Tek Kiam” is a settling ceremony indicating the boundary in the ritual spaces. Finally, “Chew Eia” ritual is a farewell ceremony to send all the Heavenly and Divine Armies from 5 Cardinal directions back to heaven. The results of the study made it possible to understand the significant meaning of beliefs in the Heavenly Armed Forces adapting to change of the society but is still being inherited as “Sacred Rituals” until now.

Keywords: 5 Heavenly Armed Forces, symbols, rituals, Vegetarian Festival

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสัญลักษณ์ และพิธีกรรมเกี่ยวกับ 5 กองทัพสวรรค์ ในประเพณีถือศีลกินผัก โดยใช้พื้นที่พิธีกรรมของศาลเจ้าจุ้ยตุ่ยเต้าโบเก้ง จังหวัดภูเก็ต ในการศึกษา 5 กองทัพสวรรค์ เป็นมรดกความเชื่อจากบรรพบุรุษชาวจีนเกี่ยวกับกองทัพสวรรค์ที่ประจำอยู่ในทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทิศใต้ และทิศกลางหรือกองทัพกลาง รวมเป็น 5 กองทัพ โดยมีสัญลักษณ์สำคัญและเด่นชัด ได้แก่ เอี้ยกี้ เป็นธงสัญลักษณ์ประจำแต่ละกองทัพสวรรค์ซึ่งมีสีธงที่แตกต่างกัน และเอี้ยเท้า เป็นเหล็กแหลมที่มีรูปลักษณ์เฉพาะส่วนศีรษะของแม่ทัพแต่ละองค์ สัญลักษณ์ทั้ง 2 อย่างนี้ ทุกศาลเจ้าที่จัดงานประเพณีถือศีลกินผักใช้ในการประกอบพิธีกรรม เพื่อแสดงสัญญาณ โดยมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้เทพทหารทั้ง 5 กองทัพ คอยตรวจตราดูแลให้งานประเพณีถือศีลกินผักดำเนินไปด้วยดี อันแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ 5 กองทัพสวรรค์ โดยเริ่มจากพิธีกรรมปางเอี้ย เป็นพิธีกรรมอัญเชิญ 5 กองทัพสวรรค์มาประจำการที่ศาลเจ้า พิธีกรรมไขก๊วน เป็นพิธีจัดเลี้ยง

อาหารถวายแต่เหล่าเทพทหาร และม้าศึกในกองทัพสวรรค์ พิธีกรรมฉะเต็กเกี่ยม เป็นพิธีปักหลักเขตแสดงปริมณฑลงานประเพณีถือศีลกินผักของแต่ละศาลเจ้า และพิธีกรรมซัวเอี้ย เป็นพิธีกรรมสุดท้าย เพื่อส่งกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 ทิศกลับสู่สุรวงสวรรค์ ผลจากการศึกษาทำให้เข้าใจความหมาย ความสำคัญของความเชื่อเกี่ยวกับกองทัพสวรรค์ที่ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคม แต่ยังคงได้รับการสืบสานให้เป็น “พิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์” จวบจนปัจจุบัน

คำสำคัญ: 5 กองทัพสวรรค์ สัญลักษณ์ พิธีกรรม ประเพณีถือศีลกินผัก

บทนำ

ประเพณีถือศีลกินผัก และประเพณีถือศีลกินเจ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน คือ ระหว่างวันที่ 1 – 9 เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน มักอยู่ในช่วงต้นเดือนตุลาคมของทุกปี โดยต่างมุ่งเน้นหลักการสำคัญในการถือศีล ละเว้นอบายมุข และรับประทานเฉพาะอาหารที่ทำจากพืชผักล้วน ๆ เพื่อการปฏิบัติตนให้สะอาดบริสุทธิ์ทั้งกายและใจตามความเชื่อที่มีร่วมกัน แต่พิธีกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นมีรูปแบบที่แตกต่างกันตามความเชื่อทางศาสนา จึงทำให้เกิดความสับสนในชื่อของงานประเพณีทั้งสองอยู่เสมอ โดยประเพณีถือศีลกินเจจัดให้มีขึ้นในวัดจีนต่าง ๆ เพื่อถวายแด่องค์กั๋วอ๋องฮูตัจอ (九皇佛祖) ผู้ทรงเป็นเทพเจ้าประจำดาวนพเคราะห์ที่เป็นอวตารภาพของพุทธเจ้า 7 พระองค์ กับพระโพธิสัตว์อีก 2 พระองค์ ที่ทรงตั้งปณิธานในการโปรดสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ ตามความเชื่อในพุทธศาสนามหายานแบบจีน (Phothinanta, 2016, pp. 5–11) ส่วนประเพณีถือศีลกินผักจัดให้มีขึ้นในศาลเจ้าของศาสนาเต๋า เพื่อถวายแด่องค์กั๋วอ๋องไต่เต่ (九皇大帝) เทพเจ้าประจำกลุ่มดาวปักเต้า 7 พระองค์ กับเทพเจ้าประจำดาวหล่ำเต้า และเทพเจ้าประจำดาวปักเก็ก รวมเป็นเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ 9 พระองค์ ที่มีคุณอนันต์ต่อวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะชาวจีนในอดีตที่อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินใหญ่ของจีน (Suwattanamahamat, 2006, pp. 100-102) ทั้งนี้ คำว่า “กินผัก” เป็นคำที่แปลตรงตัวมาจากคำภาษาจีนสำเนียงฮกเกี้ยนว่า “เจี๊ยะฉ่าย” (เจี๊ยะแปลว่า กิน และฉ่าย แปลว่า ผัก) ทำให้ศาลเจ้าส่วนใหญ่ในจังหวัดภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามันใช้ชื่อเรียกที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่นเดียวกับผู้คนในพื้นที่นี้ที่เรียกขานว่า “ประเพณีกินผัก” (Kiattikhun Rawangsath, personal communication, October 10, 2020)

ในส่วนของจังหวัดภูเก็ตมีการจัดงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้าในชุมชนต่าง ๆ ทั่วทั้งจังหวัด โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน มีชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีวิถีการดำรงชีวิตผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมพื้นถิ่นกับวัฒนธรรมจีนเป็นตัวจักรสำคัญในการรักษา สืบสานความเชื่อของบรรพบุรุษชาวจีนให้คงอยู่ และต่อยอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่ จนเป็นประเพณีที่ชาวไทยและชาวต่างชาติให้ความสนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้และร่วมงานประเพณีถือศีลกินผักเป็นจำนวนมากจนกลายเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยวให้แก่จังหวัดภูเก็ต ทั้งนี้ ในช่วงของการจัดงานประเพณีถือศีลกินผักจะมีสัญลักษณ์ (Symbol) บ่งบอกให้รู้อย่างเด่นชัด โดยมีธงทิวสีเหลืองเขียนอักษรจีน 九皇大帝 (กั๋วอ๋องไต่เต่) ประดับเป็นทิวแถวตามถนนหนทางต่าง ๆ ทั่วทั้งเกาะภูเก็ตและในพื้นที่ศาลเจ้า รวมทั้งบรรดาผู้คนที่เข้าร่วมการถือศีลกินผัก ที่เรียกว่า “ฉ้ายอิว” ซึ่งมีความหมายว่า ทุกคนล้วนเป็นเพื่อนกัน (Kamthorn Wongpittayakul, personal communication, October 10, 2020) โดยแต่งกายด้วยเสื้อผ้าชุดสีขาว อันเป็นสัญลักษณ์แสดงตนตลอดช่วงงานประเพณี

นอกจากนี้ยังมีการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้นในพื้นที่ศาลเจ้า และในพื้นที่สาธารณะ โดยมีสัญลักษณ์เฉพาะเป็นสื่อในการประกอบพิธีกรรม และมีองค์เทพเจ้าของชาวจีนซึ่งเข้าประทับในร่างของม้าทรง เป็นผู้สวมบทบาทในการประกอบพิธีกรรมร่วมกับฮวดกั๋ว ซึ่งเป็นผู้มีความรู้เฉพาะในขั้นตอนปฏิบัติทางพิธีกรรมเพื่อแสดงสัญญาณของ “พิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์” จึงกล่าวได้ว่าทั้งสัญลักษณ์ที่แสดงออก และสัญญาณอันเกิดจากการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในงานประเพณีถือศีลกินผัก ล้วนเป็นรูปแบบความคิดและเป็นกระบวนการสร้างความหมายที่สัมพันธ์กันอย่างเด่นชัด ดังที่ คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ กล่าว ว่า สัญลักษณ์ (Symbol) คือ การกระทำเหตุการณ์คุณลักษณะ หรือความสัมพันธ์ที่ใช้เป็นสื่อแทนแนวความคิด (Conception) (Raphiphat, 2008, p. 77) ทั้งนี้ Baudrillard (1981, pp. 177-180) ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างสัญลักษณ์ (Symbol) กับสัญญาณ (Sign) ว่า “Symbol” แสดงถึงความเป็นตัวแทน (Represent) ในเชิงความหมาย ซึ่งสัญญาณมีความเฉพาะเจาะจงที่เป็นตัวแทนในทุกบริบท ขณะที่ “Sign” เป็นการสร้างภาษาสัญญาณที่สื่อความหมายด้วยภาพ (Images) การผลิตภาพจำลอง (Simulation) ที่เลียนแบบของสถานการณ์ที่ส่งผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม ทำให้สังคมกลายเป็น “สังคมแห่งสัญลักษณ์” การทำความเข้าใจสัญลักษณ์และหลักการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในงานประเพณีถือศีลกินผักจะสามารถเข้าถึงความหมาย ความสำคัญ และความเชื่อที่ปรากฏได้

เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัญลักษณ์และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับ “5 กองทัพสวรรค์” ที่ทุกศาลเจ้าต้องจัดให้มีขึ้นเป็นพิธีกรรมแรก และมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องตลอดช่วงการจัดงาน รวมทั้งเป็นพิธีกรรมสุดท้ายของงานประเพณีถือศีลกินผักด้วย จึงนับเป็นหนึ่งในพิธีกรรมหลักและสำคัญอย่างยิ่ง

ดังนั้น การศึกษา “พิธีกรรมว่าด้วย 5 กองทัพสวรรค์ และสัญลักษณ์ในประเพณีถือศีลกินผัก” จึงเป็นเรื่องที่ควรค่าแก่การศึกษา อันจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในความหมาย และบริบทความเชื่อความศรัทธาในองค์เทพเจ้าต่าง ๆ ของบรรพบุรุษชาวจีนในผืนแผ่นดินไทยที่ยังคงดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าตราบจนถึงปัจจุบัน โดยผู้ศึกษาได้ใช้ช่วงเวลาตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนมกราคม 2564 ในการวิจัยศึกษาเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้การศึกษาวิจัยภาคสนาม โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้รู้ของท้องถิ่น และผู้ประกอบพิธีกรรม รวมทั้งการตรวจสอบ วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์เชิงอุปนัย มีภาพประกอบ ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประกอบพิธีกรรมของศาลเจ้าจួយเต๋อไ้ไ้แก๊ง ซึ่งเป็น 1 ใน 3 ศาลเจ้าใหญ่ของจังหวัดภูเก็ตนับแต่ครั้งแรกเริ่มในอดีต และถือเป็นศาลเจ้าต้นแบบที่สำคัญของศาลเจ้าต่าง ๆ ในการจัดประเพณีถือศีลกินผักอย่างยิ่งใหญ่ และต่อเนื่องจวบจนปัจจุบันเป็นหลักในการอธิบายด้านพิธีกรรม

เนื้อหา

คนไทยเชื้อสายจีนได้สืบทอดและรักษามรดกความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมมาจากบรรพบุรุษชาวจีนในอดีต อันเป็นความเชื่อในเรื่องของสวรรค์ที่มีเทพเจ้าผู้มีวิญญาณเป็นอมตะสถิตอยู่ และเป็นผู้สามารถลดบันดาลความสุขให้แก่มนุษย์ได้ โดยมีองค์เทพหยกอ่องซ่งเต่ (玉皇上帝) เป็นผู้ปกครองดูแล และมีกองทัพสวรรค์ 5 กองทัพ ทำหน้าที่รักษาสวรรค์อยู่ในทิศทั้ง 4 ได้แก่ ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ และทิศใต้ รวมทั้งทิศกลางหรือกองทัพกลาง ซึ่งมีความเกี่ยวพันกับธาตุทั้ง 5 ตามตำราฮวงจุ้ยของจีน ดังนั้น ในการจัดงานพิธีกรรมที่สำคัญต่าง ๆ จึงมักมีการอัญเชิญกองทัพสวรรค์ให้ลงมายังโลกมนุษย์ เพื่อคอยปกปักรักษาให้งานพิธีกรรมนั้น ๆ ดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานประเพณีถือศีลกินผักที่มีการอัญเชิญองค์เทพหยกอ่องซ่งเต่ ให้เสด็จลงมาเป็นประธานของงาน จะต้อง

มีการอัญเชิญกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 ทิศ ให้มาอารักขาของค์เทพหยกอ่องซ่งเต่ ซึ่งถือเป็นเทวษกษัตริย์ของเหล่าทวยเทพในสวรรค์ โดยมีลักษณะรูปแบบของสัญลักษณ์ และกระบวนทัศน์ในการประกอบสร้างพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับ 5 กองทัพสวรรค์ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ของกองทัพสวรรค์

สัญลักษณ์สำคัญที่เป็นตัวแทนของกองทัพสวรรค์มี 2 อย่าง ได้แก่ “เอี้ยกี้” และ “เอี้ยเท่า” (เอี้ย หมายถึง ทิศ, กี้ หมายถึง ธง และเท่า หมายถึง หัว หรือหัวหน้า) กล่าวคือเอี้ยกี้ คือ ธงสัญลักษณ์ประจำแต่ละกองทัพสวรรค์ รวม 5 ผืน มีลักษณะเป็นธงรูปสามเหลี่ยมมุมฉาก ทำจากผ้าสีที่ถือเป็นสีประจำของแต่ละกองทัพสวรรค์ โดยบนผืนธงมีอักษรจีนคำว่า “เล่ง” หมายถึง อาญาสิทธิ์ และมีอักษรจีนระบุทิศกำกับไว้ นอกจากนี้อาจมีรูปมังกรและรายละเอียดต่าง ๆ ของแต่ละกองทัพกำกับไว้ด้วย เช่น ชื่อขององค์เทพที่เป็นแม่ทัพและจำนวนทหารในกองทัพ เป็นต้น โดยเอี้ยกี้แต่ละผืนมีชื่อเรียกขานที่สอดคล้องกับทิศที่ตั้งของกองทัพสวรรค์นั้น ๆ ส่วน “เอี้ยเท่า” มีลักษณะเป็นเข็มเหล็กที่มีส่วนปลายแหลม ส่วนหัวด้านบนมีรูปสลักเฉพาะส่วนศีรษะที่แสดงใบหน้าขององค์เทพ ผู้เป็นแม่ทัพสวรรค์ของแต่ละกองทัพประดับอยู่ รวม 5 อัน โดยมีรายละเอียดและความหมายที่สำคัญของเอี้ยเท่าและเอี้ยกี้ (Manujuntharat, 2008, pp. 96–97) ดังนี้

ภาพที่ 1 จ้อเอี้ยกี้ หรือธงประจำกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 ทิศ

ที่มา: ปัทมาสน์ พิณนุกูล (2563)

1. กองทัพสวรรค์ประจำทิศตะวันออก มีทหารจำนวน 99,000 นาย พร้อมม้าศึก ถือเป็นธาตุไม้ จึงใช้ธงที่มีพื้นสีเขียวเป็นธงประจำกองทัพ เรียกว่า “ตั้งเอี้ยกี้” (ตั้ง หมายถึง ทิศตะวันออก) และมีเอี้ยเท่าเป็นรูปสลัก ส่วนศีรษะที่แสดงใบหน้าขององค์เทพี่หลงเจียงกุ้น (二郎真君) ผู้เป็นแม่ทัพ เรียกว่า “ตั้งเอี้ยเท่า” ซึ่งมีรูปลักษณะสำคัญ คือ เป็นเทพที่มีสามตา ซึ่งรู้จักกันดีในนามองค์เทพเอ้อหลาง

2. กองทัพสวรรค์ประจำทิศใต้ มีทหารจำนวน 88,000 นาย พร้อมม้าศึก ถือเป็นธาตุไฟ จึงใช้ธงที่มีพื้นสีแดงเป็นธงประจำกองทัพ เรียกว่า “หล่าเอี้ยกี” (หล่า หมายถึง ทิศใต้) และมีเอี้ยเท้าเป็นรูปสลักส่วนศีรษะที่แสดงใบหน้าขององค์เทพโหย้เต็กแซ่กุ้น ผู้เป็นแม่ทัพ เรียกว่า “หล่าเอี้ยเท้า”

3. กองทัพสวรรค์กองกลาง มีทหารจำนวน 33,000 นาย พร้อมม้าศึก ถือเป็นธาตุดิน จึงใช้ธงที่มีพื้นสีเหลืองเป็นธงประจำกองทัพ เรียกว่า “ต่งเอี้ยกี” (ต่ง หมายถึง ตรงกลาง) และมีเอี้ยเท้าเป็นรูปสลักส่วนศีรษะ ที่แสดงใบหน้าขององค์เทพต่งตันหงวนไต้ย (中壇元帥) ผู้เป็นแม่ทัพ เรียกว่า “ต่งเอี้ยเท้า” ซึ่งมีรูปลักษณะสำคัญ คือ หน้าตาอ่อนเยาว์ ส่วนใหญ่เกล้าผมจุก และเป็นที่ยู้งักในนามองค์เทพนาจา

4. กองทัพสวรรค์ประจำทิศตะวันตก มีทหารจำนวน 66,000 นาย พร้อมม้าศึก ถือเป็นธาตุทอง จึงใช้ธงที่มีพื้นสีขาวเป็นธงประจำกองทัพ เรียกว่า “ไซเอี้ยกี” (ไซ หมายถึง ทิศตะวันตก) และมีเอี้ยเท้าเป็นรูปสลัก ส่วนศีรษะที่แสดงใบหน้าขององค์เทพท้ออิดจินหยิน ผู้เป็นแม่ทัพ เรียกว่า “ไซเอี้ยเท้า”

5. กองทัพสวรรค์ประจำทิศเหนือ มีทหารจำนวน 55,000 นาย พร้อมม้าศึก ถือเป็นธาตุน้ำ จึงใช้ธงที่มีพื้นสีดำเป็นธงประจำกองทัพ เรียกว่า “ปักเอี้ยกี” (ปัก หมายถึง ทิศเหนือ) และมีเอี้ยเท้าเป็นรูปสลักส่วนศีรษะที่แสดงใบหน้าขององค์เทพฮ้อฮ้อเจียงกุ้น ผู้เป็นแม่ทัพ เรียกว่า “ปักเอี้ยเท้า”

ภาพที่ 2 ชุด “จ้อเอี้ยเท้า” รูปสลักที่มีรูปแบบเฉพาะของแม่ทัพสวรรค์ทั้ง 5 ทิศ
ที่มา: ปัทมาสน์ พิณนุกูล (2563)

จะเห็นได้ว่ารายละเอียดสัญลักษณ์ของกองทัพสวรรค์มีความเกี่ยวข้องกับธาตุและสีในธรรมชาติ ซึ่งเป็นไปตามความเชื่อตามหลักฮวงจุ้ยว่าด้วยหลักปัญหาธาตุของจีน ตามที่ tangyuenyong (2015, pp. 75-77) ได้สรุป “ศาสตร์ปัญหาธาตุ” เปรียบเทียบความสัมพันธ์องค์ประกอบปรากฏการณ์ทางธรรมชาติทั้ง 5 กับอวัยวะทั้ง 5 ของมนุษย์ “ตับ หัวใจ ม้าม ปอด ไต” และ 5 ทวาร “ตา ลิ้น ปาก จมูก และหู” ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติทฤษฎีวัตถุทั้ง 5 หลักปัญหาธาตุ ได้แก่ “ธาตุไม้ ธาตุไฟ ธาตุดิน ธาตุโลหะ และธาตุน้ำ” สีประจำธาตุทั้ง 5 ได้แก่ “สีเขียว สีแดง สีเหลือง สีขาว และสีดำ” อากาศทั้ง 5 “ลม ร้อน ชื้น แห้ง และเย็น” ฤดูทั้ง 5 “ใบไม้ผลิ ร้อน ปลายร้อน ใบไม้ร่วง และหนาว”

เอี้ยเท๋า และเอี้ยเกี๊ย ทั้ง 5 กองทัพสวรรค์ จัดรวมกันเป็นชุด เรียกว่า “จ้อเอี้ยเท๋า” และ “จ้อเอี้ยเกี๊ย” (จ้อ แปลว่า จำนวนห้า) หมายถึง แม่ทัพกองทัพสวรรค์ทั้งห้า และธงประจำกองทัพสวรรค์ทั้งห้าตามลำดับ ซึ่งแต่ละศาลเจ้ามีชุดจ้อเอี้ยเท๋า และชุดจ้อเอี้ยเกี๊ย ที่เป็นชุดหลักสำหรับการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และมีชุดสำรองเพื่อการประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ รวมทั้งชุดสำหรับใช้ประดับบนแท่นบูชา ซึ่งเอี้ยเท๋า และเอี้ยเกี๊ยต้องผ่านการ “เตี้ยม” คือ การเจิมด้วยอาคมจากองค์เทพที่ประทับร่างมาทรงหรือจากฮวดกั้ว จึงถือเป็นเอี้ยเท๋าและเอี้ยเกี๊ยที่สมบูรณ์ หากไม่ได้ผ่านการเตี้ยม ถือเป็นเพียงส่วนที่ใช้ประดับประดาเพื่อความสวยงาม และช่วยเน้นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์เท่านั้น ตัวอย่างเช่น ชุดธง 5 สีที่ใช้ประดับบน “เก๋า” หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ไต้เปี้ยย” ซึ่งเป็นเกี่ยวหามขนาดเล็ก ไม่ถือเป็นจ้อเอี้ยเกี๊ย เพราะไม่ได้ผ่านการเตี้ยม เป็นต้น (Somchai Aneklap, personal communication, October 5, 8, 2020)

การจัดวางตำแหน่งของจ้อเอี้ยเท๋าและจ้อเอี้ยเกี๊ยมี 2 รูปแบบ คือ การจัดวางแบบเรียงแถวหน้ากระดาน และการจัดวางแบบมุมสี่เหลี่ยมตามหลักการ ดังนี้

1. การจัดวางแบบเรียงแถวหน้ากระดาน เริ่มจากด้านซ้าย (หมายถึง ด้านขวามือของผู้จัดวาง ซึ่งหันหน้าเข้าหาจ้อเอี้ยเท๋า หรือจ้อเอี้ยเกี๊ย) ไปทางด้านขวา เรียงลำดับ ดังนี้ ตั้งเอี้ย (ทิศตะวันออก) หล้าเอี้ย (ทิศใต้) ต่งเอี้ย (ศูนย์กลาง) ไซ้เอี้ย (ทิศตะวันตก) และ ปักเอี้ย (ทิศเหนือ) โดยพบเห็นการจัดวางตามรูปแบบนี้อยู่ทั่วไป เช่น การประดับธง 5 สีเชิงสัญลักษณ์ไว้ด้านหลังเก๋า หรือ “ไต้เปี้ยย” ตามที่กล่าวแล้ว และการจัดวางชุดบูชาจ้อเอี้ยเกี๊ย และจ้อเอี้ยเท๋า เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะชาวจีนในอดีตให้ความสำคัญกับด้านซ้ายมือ เช่นเดียวกับการเขียนอักษรจีนแบบเก่าที่เขียนจากซ้ายไปขวา อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน

บางศาลเจ้าอาจใช้การเรียงลำดับจากขวาไปซ้ายเช่นเดียวกับการเขียนอักษรจีนที่ปรับเปลี่ยนไปเช่นกัน

2. การจัดวางแบบมูมสี่เหลี่ยม มี 2 รูปแบบ คือ การจัดวางแบบมูมสี่เหลี่ยมปกติ และ จัดวางแบบมูมสี่เหลี่ยมตามทิศที่ปรากฏจริง กล่าวคือ การจัดวางแบบมูมสี่เหลี่ยมปกติ เริ่มจากจัดวางตั้งเอียงเป็นหลัก โดยจัดวางไว้ที่มุมซ้ายมือด้านหน้า (ด้านขวามือของผู้จัดวาง ซึ่งหันหน้าเข้าหาห้องเอี้ยเท้า หรืออ้อเอี้ยกี) จากนั้นเป็นการจัดวางตามลักษณะของทิศที่ควรเป็น คือ หล้าเอี้ย จัดวางไว้ที่มุมขวามือด้านหน้า ไช้เอี้ย จัดวางไว้ที่มุมขวามือด้านหลัง ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับหล้าเอี้ย และปักเอี้ย จัดวางไว้ที่มุมซ้ายมือด้านหลังซึ่งจะอยู่ตรงข้ามกับหล้าเอี้ย และท้ายสุดจัดวาง ต่งเอี้ย (ศูนย์กลาง) ไว้ตรงกลางของสี่เหลี่ยมนั้น ซึ่งพบเห็นการจัดวางลักษณะนี้ในชุดบูชาอ้อเอี้ยกี และการประดับธงเชิงสัญลักษณ์ 5 สี ที่ใช้ประดับบนหลังคา “ตัวเหรียญ” เป็นเกี้ยวหามขนาดใหญ่มีหลังคา

ภาพที่ 3 ธงเชิงสัญลักษณ์ 5 สี ที่ใช้ประดับบนหลังคา “ตัวเหรียญ”

ที่มา: ปัทมชาสน์ พิณนุกูล (2562)

ทั้งนี้ ในปัจจุบันบางศาลเจ้าอาจใช้ด้านขวามือเป็นหลักเช่นเดียวกับการจัดวางแบบเรียงแถวหน้ากระดานที่แปรเปลี่ยนไป ส่วนการจัดวางแบบมูมสี่เหลี่ยมตามทิศที่ปรากฏจริงส่วนใหญ่ใช้จัดวางในพื้นที่สำหรับประกอบพิธีกรรมเพื่อทำให้เกิดเป็นเขตมณฑลพิธี โดยใช้ทิศที่ปรากฏจริง ณ สถานที่นั้น ๆ เป็นหลัก กล่าวคือ ทั้งตั้งเอี้ย หล้าเอี้ย ไช้เอี้ย และปักเอี้ย จะจัดวางตามทิศที่ปรากฏจริง ณ สถานที่นั้น โดยจัดวางเป็นรูปสี่เหลี่ยมล้อมรอบเป็นเขตสี่เหลี่ยมมณฑลพิธี แล้วจึงจัดวาง ต่งเอี้ย ไว้ใกล้กับประรำพิธีที่ตั้งอยู่ภายในเขตมณฑลพิธีนั้น โดยต้องไม่บดบังหรือขวางกั้นด้านหน้าขององค์เทพประธานที่ประดิษฐานอยู่ใน

ประรำพิธีนั้น นอกจากนี้บางครั้งหากมีทิศหนึ่งทิศใดตรงกันพอดีก็บองค์เทพประธานในมณฑลพิธี ก็ต้องเลื่อนตำแหน่งของทิศนั้นไปทางซ้ายมือ และเลื่อนตำแหน่งของทิศอื่น ๆ ตามไปด้วยเช่นกัน เพื่อไม่ให้เป็นการบดบังองค์เทพประธานและเพื่อความสวยงามด้วย ตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดของการจัดวางจ้อเอี้ยเท่า และจ้อเอี้ยกั้นในพื้นที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมไถ่โทษหรือพิธีกรรมลุยไฟในงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้าจู้ต่วยเต้าโบ้เก้ง ที่พื้นที่ภายในศาลเจ้าไม่กว้างขวางพอ ต้องใช้พื้นที่ลานกว้างของเอกชนที่อยู่นอกเขตปริมณฑลของศาลเจ้า การจัดพิธีกรรมจึงต้องมีการจัดทำประรำพิธีขององค์เทพประธาน และจัดวางกำลังกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 กองทัพ ล้อมรอบประรำพิธีให้เกิดเป็นเขตปริมณฑลพิธีกรรม ทั้งนี้ เพื่ออารักขาองค์เทพประธาน และเชื่อว่าเป็นการช่วยดูแลผู้คนที่เข้าร่วมพิธีกรรมไถ่โทษให้ปลอดภัยเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี รวมทั้งเกิดความสวยงามด้วย (Somchai Manujuntharat, personal communication, October 6, 9, 2020)

2. การประกอบพิธีกรรมปางเอี้ย พิธีกรรมใช้กุ้น พิธีกรรมฉะเต็กเกี่ยม และพิธีกรรมชิวเอี้ย

พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับ 5 กองทัพสวรรค์ในงานประเพณีถือศีลกินผักมี 4 พิธีกรรมคือพิธีกรรมปางเอี้ย พิธีกรรมใช้กุ้น พิธีกรรมฉะเต็กเกี่ยม และพิธีกรรมชิวเอี้ย ซึ่งแต่ละศาลเจ้าล้วนประกอบพิธีกรรมเหล่านี้ตามความเชื่อและองค์ประกอบหลักที่เหมือนกัน แต่อาจมีขั้นตอน วิธีการ และวันเวลาในการประกอบพิธีกรรมที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น หลักปฏิบัติของฮวดกั้วผู้ประกอบพิธีกรรม คำสั่งขององค์เทพที่ประทับในร่างม้าทรง ซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าควบคุมดูแลให้การประกอบพิธีกรรมเป็นไปด้วยดี และเกร็ดความเชื่อของผู้คนในแต่ละพื้นที่ เป็นต้น รูปแบบการประกอบพิธีกรรมของศาลเจ้าจู้ต่วยเต้าโบ้เก้งที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านานแล้ว และมีการนำไปใช้หรือปรับใช้กันอย่างแพร่หลายมีดังนี้

2.1 พิธีกรรมปางเอี้ย

พิธีกรรมปางเอี้ย เรียกอีกอย่างว่า พิธีกรรมปางกุ้น เป็นพิธีกรรมอัญเชิญกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 ทิศ ให้มาร่วมในงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้า เพื่อคอยปกป้องรักษาองค์เทพหยกอ่องซ่งเต้ (玉皇上帝) และองค์เทพผู้ใหญ่ที่อัญเชิญมาในงานประเพณีนี้ และเพื่อให้การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างราบรื่นตามหลักความเชื่อ ซึ่งพิธีกรรม

ปางเอี้ยเป็นพิธีกรรมแรกที่ทุกศาลเจ้าจัดให้มีขึ้นก่อนวันเริ่มการถือศีลกินผัก อาจกระทำก่อน 1- 5 วัน เช่น ศาลเจ้าจ้วยตุ่ยเต้าไต้เก้งประกอบพิธีกรรมปางเอี้ยในวันที่ 25 เดือน 8 ตามปีจันทรคติจีน เป็นประจำทุกปี และศาลเจ้าหลิมฮู้ไต้ซ้อ ประกอบพิธีกรรมนี้ในวันสุดท้ายของเดือน 8 ตามปีจันทรคติจีน เป็นต้น (Kiattikhun Rawangsatsat, personal communication, October 10, 2020) โดยการประกอบพิธีกรรมจะกระทำในพื้นที่ศาลเจ้า ซึ่งมีรูปแบบ ดังนี้

1. มีการจัดตั้ง “ตัว” (หมายถึง โต๊ะหรือแท่นบูชา) ในพื้นที่ลานกว้างด้านหน้าศาลเจ้าที่ใช้ประกอบพิธีกรรม และอัญเชิญ “กิมซิ่น” หรือเทวรูปองค์เทพเจ้าเงินต่าง ๆ พร้อมทั้งห้อเอี้ยเท้ามาประดิษฐานบนตัวนี้ มีการจัดวางกระถางรูป 1 กระถาง เชียงเทียน 1 คู่ และแก้วน้ำชา 3 ชุด ไว้บนตัว โดยแก้วน้ำชาชุดที่ 1 มีจำนวน 3 ใบ จัดวางแบบเรียงหน้ากระดานไว้ตรงกลางด้านหน้ากิมซิ่น และใช้ใส่น้ำชาเพื่อถวายแด่องค์เทพประจำกิมซิ่นที่ประดิษฐานอยู่บนตัว แก้วน้ำชาชุดที่ 2 มีจำนวน 5 ใบ วางด้านหน้าถัดออกมาจากชุดที่ 1 เป็นลักษณะสี่เหลี่ยม สี่มุม รวม 4 แก้ว ส่วนแก้วที่ 5 วางไว้ตรงกลางพื้นที่สี่เหลี่ยมตามหลักการจัดวางห้อเอี้ยก็ หรือห้อเอี้ยเท้าแบบมุมสี่เหลี่ยมปกติ ซึ่งใช้ใส่น้ำชาเพื่อถวายแด่จ้อเอี้ยเท้า ผู้เป็นแม่ทัพของกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 ทิศ และแก้วน้ำชาชุดที่ 3 มีจำนวน 36 แก้ว วางด้านนอกถัดออกมาจากชุดที่ 2 โดยวางเรียงเป็นแถวหน้ากระดาน 4 แถว แถวละ 9 แก้ว ใช้สำหรับใส่น้ำชาเพื่อถวายแด่ “องค์เทพเจ้าจับลี้กเทียนก้อง” ขุนพลสวรรค์ 36 องค์ ใน 5 กองทัพสวรรค์ (Somchai Manujantaratsat, personal communication, October 6, 9, 2020; Konanthakiat, 2002, p. 83) ซึ่งองค์เทพต่างตำแหน่งวันโส่ย (เทพนาจา) เป็น 1 ใน 36 ขุนพลสวรรค์ หัวหน้าทหารกองทัพกลาง ได้รับการแต่งตั้งจากเง็กเซียนฮ่องเต้ มีหน้าที่รักษาประตูสวรรค์

ภาพที่ 4 การจัดวางแก้วน้ำชาบนตัวที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม
ที่มา: ปัทมาสน์ พิณกุล (2562)

2. การประกอบพิธีกรรมเริ่มจากฮวดกั้วทำความสะอาดตัวหรือที่เรียกว่า “เส้เจ้ง” ด้วยกิม (กระดาษทอง) ฐู่จ้วย (น้ำมันต์) และเอี่ยมบี้ (ข้าวสารที่ผ่านการปลุกเสก) แล้วจึงทำการ “คู้ยตั้ว” หมายถึงทำการเปิดตั้ว ด้วยออล่ง คือ ธงอาญาสิทธิ์ที่ทำจากผ้าสีดำ และฮวดโชะ คือ แส้ที่ทำถักด้วยเชือกมีด้ามจับสลักเป็นหัวมังกร ถือเป็นสิ่งของสำคัญประจำตัวฮวดกั้ว และองค์เทพที่เข้าประทับร่างม้าทรง (Manujuntharat, 2008, p. 92) จากนั้นทำการไหว้อิฐฐานอัญเชิญองค์เทพสำจับลี้กเทียนก้องด้วยรูป 36 ดอก และปักรูปลงในกระถางรูป แล้วจึงคลี่จ้อเอี้ยกี้ซึ่งเดิมม้วนเก็บอยู่มาทำการ “เส้เจ้ง” และนำจ้อเอี้ยกี้พร้อมรูป 15 ดอก มาทำการไหว้อิฐฐานอัญเชิญกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 ทิศ พร้อมกับการ “ไค้เทียนหมึง” คือการเปิดประตูสวรรค์ด้วยออล่ง และฮวดโชะ แล้วจึงปักรูปลงในกระถางรูป เป็นอันเสร็จขั้นตอนแรกของฮวดกั้ว (Kamthon Wongpittayakul, personal communication, October 10, 2020) จากนั้นฮวดกั้วมอบจ้อเอี้ยกี้ให้กับองค์เทพเตียนฮู่หวงโนสย (田府元帥) ซึ่งคนพื้นถิ่นมักเรียกกันว่าองค์เทพเล่าเอี้ย ที่ประทับในร่างม้าทรงทำการประกอบพิธีกรรมเป็นเบื้องต้น Feungfusakul (2012, pp. 136-137) กล่าวถึงม้าทรงว่า เป็นร่างมนุษย์ทำหน้าที่เป็น “ตัวกลาง” ให้ “องค์เทพ” การเข้าภวังค์ในการประทับทรง การเปลี่ยนสภาพทางกายภาพ และจิตใจของผู้กระทำที่ใช้พื้นที่ร่างกายขยับให้เกิดการร่ายรำกลายเป็นวัตถุและใช้เครื่องมือทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้าช่วย โดยเชื่อมโยงให้เกิดกระแสจิตของการเข้าประทับทรงกระบวนการกลายร่างกายเป็นลักษณะพิเศษ อันมีบทบาททางความหมายตามลักษณะบริบทที่เกิดขึ้นด้วยการปฏิสัมพันธ์ภายใต้ของการกระทำที่ถูกกำหนดในพิธีกรรม ซึ่งกรอบแนวคิดของ Turner (1996) ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะคุณสมบัติของพิธีกรรมการหวนกลับให้ผู้ที่สวมบทบาทหรือ ผู้ดำรงตำแหน่งในฐานะผู้ร่วมพิธีจะแสดงออกต่างไปจากสถานภาพปกติของตน เรียกว่า การดำรงอยู่ในสภาวะเลื่อนผ่านโดยแสดงออกทางสัญลักษณ์ ทั้งนี้ องค์เทพเตียนฮู่หวงโนสยถือเป็นผู้จัดการงานประเพณีถือศีลกินผัก อย่างไรก็ตาม บางศาลเจ้าอาจมีเทพองค์อื่นทำหน้าที่เป็นผู้จัดการงานถือศีลกินผักประจำศาลเจ้า โดยลักษณะการประกอบพิธีกรรมขององค์เทพส่วนใหญ่มีการโบกสะบัดเอี้ยกี้ การฟาดฮวดสุ และ/หรืออื่น ๆ เสร็จแล้วจะมอบเอี้ยกี้คืนให้ฮวดกั้ว เพื่อประกอบพิธีกรรมฉั่วเอี้ยต่อไป

ภาพที่ 5 องค์เทพเตียนฮู้ห่วนโส่ยถือเป็นผู้จัดการงานประเพณีถือศีลกินผัก
ที่มา: ปัทมาสน์ พิณนุกูล (2562)

การฉ้าวเอี้ย คือ การที่ฮวดกั้วนำเอี้ยที่แต่ละทิศมาโบกสะบัด และเดินในลักษณะคล้ายการย่างก้าวของม้าวนรอบกองกระดาศทองที่วางเป็นรูปแบบมุมสี่เหลี่ยมปกติ ซึ่งอยู่บนพื้นด้านหน้าของตน พร้อมกับการท่องมนตราไปด้วย โดยใกล้กับกองกระดาศทองจะมีอาหารของม้าศึก ประกอบด้วยหญ้า ข้าวเปลือก และถั่วต่าง ๆ วางอยู่ ซึ่งในขณะที่ฮวดกั้วกำลังฉ้าวเอี้ย มีการตี “ตัวก้อ” หรือกลองใหญ่ และ “กิมก้อ” หรือชุดกลองเล็ก และฆ้องเล็กแบบจีน ดังเสมือนการตีกลองระดมพลตามยุทธศาสตร์สนามรบโดยมีขุนพลประจำทิศ ในหนังสือตำราพิชัยสงครามซุนวู ซุนวู กล่าวว่า “...เมื่อไม่ได้ยินเสียงกันให้ใช้ฆ้องกลอง ไม่เห็นกันให้ใช้ธงทิว...” เป็นการเทียบกับการทำงาน คือ “การสื่อสารความหมาย” นั่นเอง ซึ่งในสมัยก่อนแม่ทัพสั่งให้ปฏิบัติการรบด้วยการใช้ฆ้อง กลอง เป็นการส่งสัญญาณ (Boonmoh, 2005, p. 36) ทั้งนี้ การฉ้าวเอี้ยจะกระทำในลักษณะเดียวกันทุกทิศ อาจใช้ฮวดกั้ว 5 คน ทำการฉ้าวเอี้ยพร้อม ๆ กัน หรืออาจเป็นไปตามการสั่งการขององค์เทพผู้เป็นประธานก็ได้ อย่างไรก็ตาม การประกอบพิธีกรรมบ้างเอี้ยอาจมีหรือไม่มีกองกระดาศทองและอาหารของม้าศึกก็ได้ ซึ่งเป็นไปตามวิธีการของแต่ละฮวดกั้ว และแต่ละศาลเจ้าที่มีความคิด ความเชื่อว่าเป็นเพียงการเรียกกองทหารมาประจำการเท่านั้น ยังไม่จำเป็นต้องตอบแทนด้วยสิ่งใด นอกจากนี้ตำแหน่งในการวางกองกระดาศทองอาจจัดวางในรูปแบบเรียงแถวหน้ากระดานก็ได้ หรืออาจใช้การวางกองกระดาศทองที่ละกองต่อการฉ้าวเอี้ยทีละทิศก็ได้เช่นกัน (Somchai Manujantararat, personal communication,

October 6, 9, 2020) หลังจากเสร็จสิ้นการฉั่วเอี้ยในทิศนั้น ๆ ฮวดกั้วจะทำการปั่วโปย คือการโยนไม้ประกบคู่ขึ้นไปบนอากาศเบื้องหน้าเพื่อทำการเสี่ยงทาย หากปรากฏว่าไม้ที่ตกลงมานั้น อันหนึ่งคว่ำอีกอันหนึ่งหงาย เรียกว่า “อันโปย” ถือว่ากองทัพสวรรค์ในทิศนั้น ๆ ได้ตอบรับการลงมาประจำการแล้ว เป็นอันเสร็จสิ้นการฉั่วเอี้ยในทิศนั้น ๆ และฮวดกั้วจะส่งเอี้ยก็คืนให้แก่องค์เทพผู้เป็นประธาน แต่หากผลการปั่วโปยไม่เป็นที่เรียบร้อย ฮวดกั้วต้องทำการอัญเชิญใหม่ตามวิธีการของตนต่อไป ซึ่งอาจต้องทำการฉั่วเอี้ยอีกครั้งหรือหลาย ๆ ครั้งจนกว่าผลการเสี่ยงทายจะเป็นอันโปย จากนั้นฮวดกั้วนำแก้วน้ำชาประจำทิศของตนซึ่งเป็นแก้วน้ำชาในชุดที่ 2 ที่ตั้งอยู่บนตัว มาอธิษฐานพร้อมระดาศของประจำทิศที่ตนทำการฉั่วเอี้ย แล้วจึงเผากระดาศของพร้อมกับรินน้ำชาครอบกองไฟ แล้วจึงนำน้ำเปล่า 1 ถัง รัตลงบนพื้นล้อมรอบกองไฟทั้ง 5 กอง และจุดประทัด เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีกรรมปางเอี้ย ทั้งนี้การเผากระดาศของ การถวายน้ำชา และการรดน้ำเปล่า ล้วนเพื่อถวายแก่เหล่าเทพทหารและม้าศึกในกองทัพสวรรค์

ภาพที่ 6 ท่าทางการฉั่วเอี้ยของฮวดกั้วรอบกองกระดาศของ และอาหารของม้าศึก
ที่มา: ปัทมาสน์ พิณนุกูล (2563)

เมื่อประกอบพิธีกรรมปางเอี้ยเสร็จเรียบร้อย องค์เทพจะแจกจ่ายน้ำชาที่อยู่บนตัวให้แก่ผู้คนที่ได้ดื่มเพื่อความเป็นมงคลกับตนเอง ส่วนห้อเอี้ยเท่าจะถูกอัญเชิญมาประดิษฐานไว้บนตัวที่มุขสี่เหลี่ยมด้านหน้าศาลเจ้า และง้อเอี้ยก็จะถูกอัญเชิญไปประดิษฐานไว้ที่เสาทั้งสี่ของมุขสี่เหลี่ยมนี้ โดยการปักไว้เสาละ 1 ผืน ซึ่งเป็นไปตามหลักการจัดวางแบบมุขสี่เหลี่ยมปกติ ส่วนต่งเอี้ยก็ประดิษฐานไว้ใกล้กับห้อเอี้ยเท่า ทั้งนี้ ในส่วนของตัวอาคาร ศาลเจ้า

จួយตุ้ยเต้าโบบัก เป็นอาคารที่ตั้งหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ดังนั้น จึงประดิษฐานตั้งเอียงที่ไว้ที่เสาช้ายมือด้านหน้าเป็นหลัก ทำให้สอดคล้องตรงกันกับหลักการจัดวางแบบสี่เหลี่ยมสี่มุมตามทิศที่ปรากฏจริงด้วย ส่วนศาลเจ้าอื่น ๆ จะมีการกำหนดจุดประดิษฐานเอียงที่ไว้ก่อนแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งเสาด้านหน้าของตัวอาคาร ศาลเจ้า โดยจัดวางตามหลักการจัดวางจ้อยเอียงก็ และจ้อยเอียงเท่าแบบใดแบบหนึ่งตามสภาพของพื้นที่ศาลเจ้า

2.2 พิธีกรรมใช้กุ้น

หลังจากการอัญเชิญ 5 กองทัพสวรรค์มาประจำการที่ศาลเจ้าแล้ว แต่ละศาลเจ้าจัดให้มีการเลี้ยงอาหารถวายแด่เหล่าเทพทหาร และม้าศึกในกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 ทิศ เรียกว่าพิธีกรรมใช้กุ้นหรือโก้กุ้น พิธีกรรมนี้อาจมีวันเว้นวัน หรือ 1 – 3 วัน ตลอดช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก ซึ่งเป็นไปตามความต้องการของแต่ละศาลเจ้า (Kiattikhun Rawangsath, personal communication, October, 10, 2020) กล่าวถึงขั้นตอนและวิธีการในการประกอบพิธีกรรมใช้กุ้นว่า มีส่วนที่เหมือนและแตกต่างกับการประกอบพิธีกรรมปางเอียง กล่าวคือ มีการจัดตั้งตัวและสิ่งของต่าง ๆ รวมทั้งอัญเชิญกิมซึ้งองค์เทพ พร้อมทั้งจ้อยเอียงเข้ามาประดิษฐานที่ตัวที่ใช้ประกอบพิธีกรรมเช่นเดียวกับพิธีกรรมปางเอียง แต่มีการจัดตั้งตัวแยกเฉพาะเพิ่มขึ้นมาอีก 1 ตัว เพื่อใช้สำหรับจัดวางข้าวสาร และอาหารปรุงสำเร็จที่ทำจากพืชผัก รวมทั้งผลไม้ต่าง ๆ ส่วนการประกอบพิธีกรรมของฮวดกั้ว จะมีขั้นตอนและรูปแบบเดียวกับกับพิธีกรรมปางเอียง คือ มีการอัญเชิญจ้อยเอียงที่ประดิษฐานอยู่ ณ ที่ตั้งมาทำการเส้เจ่ง การอธิษฐานอัญเชิญ 36 ขุนพลสวรรค์และเหล่าเทพทหารทั้ง 5 กองทัพสวรรค์ รวมทั้งการค้ายเทียนหมิง สิ่งที่เพิ่มเติม คือ มีการนำกระดาษ “ฮู้” หรือกระดาษยันต์ให้องค์เทพผู้เป็นประธานในพิธีทำการเตี้ยม หรือการเจิมด้วยอาคม และฮวดกั้วจะเผากระดาษฮู้ นั้น ลงไปในข้าวสาร อาหาร และผลไม้ พร้อมทั้งปักธูป 3 ดอก ไว้บนอาหารนั้น จากนั้นจึงเป็นขั้นตอนการฉാവเอียงรอบกองกระดาษทองที่มีหญ้า ข้าวเปลือก และถั่วต่าง ๆ ซึ่งวางอยู่ที่พื้นลานประกอบพิธี โดยมีเสียงตัวก้อ และเสียงกิมก้อดังสนั่นเช่นเดียวกับพิธีกรรมปางเอียง แต่คำอธิษฐาน และมนตราต่าง ๆ ที่ฮวดกั้วใช้เปลี่ยนแปลงไป

Prida Aekphol (personal communication, October 10, 2020) กล่าวว่า เมื่อผลการบ๊วยไปยัยจากการฉാവเอียงเสร็จสิ้นลง เอียงก็แต่ละอัน ถูกนำไปปักแยกในข้าวสาร และอาหารต่าง ๆ ที่อยู่บนตัว เสมือนการแสดงให้เห็นว่าบรรดาเหล่าเทพทหารทั้ง 5 ทิศ ได้มาร่วมรับประทานอาหารนั้นแล้ว จากนั้นจึงเป็นการเผากระดาษทอง การถวายน้ำชาจากแก้ว

น้ำชาชุดที่ 2 พร้อมกับการเทน้ำเปล่ารอบกองกระดาษทอง และจุดประทัด จากนั้นสักการะพระหนึ่งฮวดแก้วอัญเชิญจ้อเอี้ยกี้ และห้อยเอี้ยเท่ากลับไปประดิษฐานไว้ในตำแหน่งเดิม เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีกรรมใช้กุ้น ส่วนน้ำชา ข้าวสาร อาหาร และผลไม้ มีการแจกจ่ายให้ ฉ้ายอ้ว และผู้คนที่เข้าร่วมงานได้รับประทานเพื่อความเป็นสิริมงคล นอกจากนี้ยังมีผู้คนนำถุงมาใส่ข้าวสารที่ผ่านการทำพิธีใช้กุ้นแล้ว เพื่อนำกลับไปผสมกับข้าวสารที่บ้าน โดยเชื่อว่า จะทำให้มีอาหารอุดมสมบูรณ์

ลำดับขั้นตอนที่อาจมีเพิ่มเติมในพิธีกรรมใช้กุ้น คือ หลังจากเสร็จสิ้นการปัวโป้ยในการฉ้ายเอี้ยแล้ว อาจมีการตักอาหารต่าง ๆ อย่างละเล็กละน้อยใส่ในงานเล็ก ๆ แล้วนำไปอธิษฐานพร้อมกับการถวายน้ำชาและกระดาษทอง และนำอาหารเหล่านั้นวางไว้ใกล้กับกองกระดาษทอง ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นไปตามคำสั่งขององค์เทพที่เป็นประธานในพิธี ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในพิธีกรรมแต่ละครั้งหรือในแต่ละศาลเจ้า

ภาพที่ 7 พิธีกรรมใช้กุ้น โดยมีองค์เทพเตียนฮู่หวังโสน้อย ผู้จัดการงานประเพณี
ถือศีลกินผักที่ประทับร่างม้าทรง
ที่มา: ปัทมาสน์ พิณนุกูล (2562)

2.3 พิธีฉะเต็กเกี่ยม

พิธีกรรมฉะเต็กเกี่ยม คือ พิธีกรรมปักหลักเขตแสดงปริมณฑลการจัดงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้าต่าง ๆ คำว่า “ฉะ” เป็นคำกริยา หมายถึง ปักลงไป “เต็ก” หมายถึง ไม้ไผ่ และ “เกี่ยม” หมายถึง กระทบ การ “ฉะเต็กเกี่ยม” จึงหมายถึงการปักกระทบไม้ไผ่ที่มีความยาวประมาณ 50 เซนติเมตร ลงไปบนพื้นดินรอบ ๆ ศาลเจ้า เพื่อเป็นการแสดงแนวเขตปริมณฑลของศาลเจ้า โดยด้านหนึ่งของกระทบไม้ไผ่มีข้อความสำคัญเป็นภาษาจีน และมีฝ้ายันต์ติดกำกับไว้ เชื่อว่ากระทบไม้ไผ่แต่ละด้ามหมายถึงกองกำลังทหารที่ต้องออกไป

ประจำการตามจุดต่าง ๆ เพื่อคอยตรวจตราดูแลความเรียบร้อยภายในเขตปริณทลของศาลเจ้าเต็กเกี่ยม หรือกระบี่ไม้ไผ่จึงเป็นสัญลักษณ์ของกองทหารประจำการ (Manujuntharat, 2008, pp. 101) พิธีกรรมฉะเต็กเกี่ยมจึงเป็นพิธีกรรม การจัดวางกำลังกองทหารโดยรอบศาลเจ้า Prawit Ariyanonthawit (personal communication, October, 5, 8, 2020) กล่าวว่า จำนวนของเต็กเกี่ยมของแต่ละศาลเจ้าอาจแตกต่างกัน และวันเวลาในการประกอบพิธีกรรมก็อาจไม่ตรงกัน แต่มักเป็นช่วง 1 – 3 วันแรกของงานประเพณี ในส่วนของศาลเจ้าจ้วยตุ่ยเต้าโบ้แก้งมีเต็กเกี่ยมทั้งหมด 9 ด้าม และจะประกอบพิธีกรรมในช่วงบ่ายของวันที่ 3 เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน ต่อจากการประกอบพิธีกรรมใช้กู่ในวันเดียวกันนี้ โดยมีการจัดขบวนแห่ ไปตามท้องถนนรอบศาลเจ้าภายในขบวนมีชุดกลองใหญ่ ชุดกิมก้อ และแก้วหรือไหเปี้ยที่ประดิษฐานกิมซิ่น องค์กรเทพต่าง ๆ พร้อมผู้คน และองค์กรที่ประทับร่างม้าทรงจำนวนหนึ่ง ที่สำคัญมีการอัญเชิญห้อเอี้ยเท้าจากตัวโนพิธีใช้กู่ และเต็กเกี่ยมที่ถือโดย “เถ้าแก่หล่อจู้” ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่องค์กรเท้าก็อ่องไต่เต้าทรงคัดเลือกให้มาช่วยงานของศาลเจ้าร่วมไปในขบวนด้วย โดยเต็กเกี่ยมอันแรกปักไว้ที่โคนเสาไก่อั้ง ซึ่งเป็นเสาสูงที่ใช้สำหรับแขวนตะเกียง 9 ดวง อันเป็นสัญลักษณ์ของงานประเพณีถือศีลกินผัก ส่วนเต็กเกี่ยมที่เหลือนำไปปักไว้ตามบริเวณแยกถนนที่ได้กำหนดไว้ การปักเต็กเกี่ยมนั้น องค์กรเทพที่ประทับร่างม้าทรงที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นปักเต็กเกี่ยม โดยใช้สันขวานตอกลงไปในพื้นดิน และมีฮวดกั้วคอยบริการรดคาาพร้อมซัดเอี่ยมบี่และฮู้จู้ เพื่อเป็นการปิดเป่ารังควานต่าง ๆ หลังจากปักเต็กเกี่ยมครบตามจุดที่กำหนดแล้ว ขบวนแห่เดินทางกลับศาลเจ้า และอัญเชิญห้อเอี้ยเท้ากลับไปประดิษฐานไว้บนตัวเช่นเดิม (Prida Aekphol, personal communication, October 10, 2020)

สำหรับพื้นที่ที่ใช้เป็นเขตปริณทลของแต่ละศาลเจ้านั้นเป็นไปตามที่องค์กรเทพในแต่ละศาลเจ้าเป็นผู้กำหนด อาจมีการขยายเขตปริณทลเพิ่มขึ้นจากเดิมตามการขยายตัวของชุมชน แต่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการทับซ้อนพื้นที่เขตปริณทลของศาลเจ้าอื่น โดยในส่วนของศาลเจ้าจ้วยตุ่ยเต้าโบ้แก้งมีพื้นที่ปริณทลโดยรอบศาลเจ้าเป็นหลักแน่นอน ซึ่งครอบคลุมชุมชนที่พักอาศัยของบรรพบุรุษชาวจีนในตลาดเมืองภูเก็ตเมื่อครั้งอดีต และหลังจากเสร็จสิ้นงานประเพณีถือศีลกินผักแล้ว มีการ “ซิวเต็กเกี่ยม” หรือเก็บเต็กเกี่ยมกลับศาลเจ้า

ภาพที่ 8 พิธีฉะเต็กเกียม
ที่มา: ปัทมาสน์ พิณนกุล (2562)

2.4 พิธีกรรมข้าวเอี้ย

พิธีกรรมข้าวเอี้ย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พิธีกรรมข้าวกุ้น เป็นพิธีกรรมส่งกองทัพสวรรค์ทั้ง 5 ทิศกลับสู่สรวงสวรรค์ เป็นพิธีกรรมสุดท้ายของการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับ 5 กองทัพสวรรค์ และ (Kamthon Wongpittayakul, personal communication, October 10, 2020) เป็นพิธีกรรมสุดท้ายของงานประเพณีถือศีลกินผัก ส่วนใหญ่ทุกศาลเจ้าประกอบพิธีกรรมนี้ในช่วงเย็นของวันที่ 10 เดือน 9 ตามปฏิทินจันทรคติจีน โดยมีการประกอบพิธีกรรม “โละโกเต็ง” หรือพิธีนำตะเกียง 9 ดวงที่มอดดับแล้วพร้อมเสากโละเต็งลงมาเก็บไว้ จากนั้นจึงประกอบพิธีกรรมใช้กุ้นครั้งสุดท้ายและพิธีกรรมข้าวเอี้ย ซึ่งมีขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกัน คือ มีการจัดตั้งตัวเพื่อทำพิธีใช้กุ้นตามปกติ แต่ตัวที่ใช้ในการจัดวางอาหารเป็นตัวที่มีขนาดใหญ่สำหรับจัดวางอาหารที่มีจำนวนมากกว่าพิธีกรรมใช้กุ้นปกติ ส่วนอาหารต่าง ๆ จะเปลี่ยนเป็นอาหารคาวทั้งหมด ซึ่งมักมีหมูอย่างน้อย 1 ตัว เป็นเมนูหลัก รวมทั้งแก้วนํ้าชาชุด 36 ใบ และชุด 5 ใบ จะเปลี่ยนเป็นเหล้าขาวแทนนํ้าชา โดยมีการใส่ตบหมูและใส่หมูที่ต้มสุกแล้วอย่างละชิ้นลงในแก้วเหล้าด้วย ถือเป็นการจัดเลี้ยงฉลองให้เหล่าเทพทหารพร้อมม้าศึกในกองทัพ โดยเมื่อตระเตรียมทุกอย่างเรียบร้อยแล้วฮวดกั้ว จะอัญเชิญง้อเอี้ยก็จากที่ตั้งมาประกอบพิธีกรรมเช่นเดียวกับพิธีกรรมใช้กุ้นทุกประการ เว้นแต่การฉะเอี้ยของฮวดกั้ว ที่เป็นลักษณะของการข้าวเอี้ย เป็นการทออบทมนตราที่แตกต่างจากพิธีกรรมใช้กุ้น และขณะที่เดินรำไปรอบกองกระดาษทองนั้นมีการม้วนเก็บเอี้ยก็ไปด้วย เมื่อผลการ

ป้าโป๊ยเป็นที่เรียบริ่อยก็จะส่งเอี้ยกัที่ม่วนเก็บแล้วให้ องค์เทพในร่างม้าทรงผู้เป็นประธานในพิธีกรรม เพื่อรวบรวมเอี้ยกัทั้ง 5 ผืน เข้าไว้ด้วยกัน แล้วใช้ออเล่งม่วนห่อหุ้มง้อเอี้ยกั โดยมีฮวดสุพันไ้โดยรอบออเล่ง ก่อนที่จะนำไปจัดเก็บไว้ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้ จนกว่าจะมีการอัญเชิญออกมาประกอบพิธีกรรมปางเอี้ยในงานพิธีกรรมครั้งต่อไป และหลังจากเสร็จสิ้นการฉั่วเอี้ยแล้วก็เป็นขั้นตอนของการเผากระดาษทอง การถวายเหล้า 5 แก้ว การรดน้ำเปล่ารอบกองไฟ และการจุดประทัดตามปกติ เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีกรรมฉั่วเอี้ย จากนั้นฮวดกั้วเดินทางออกจากศาลเจ้าด้วยรถยนต์ที่จัดเตรียมไว้โดยอัญเชิญองค์เทพที่ประทับร่างม้าทรงอย่างน้อย 1 องค์ร่วมทำการ “ฉั่วเต็กเกี่ยม” หรือเก็บกระบี่ไม้ไผ่ ณ จุดที่ปักไว้รอบศาลเจ้าในพิธีกรรมฉั่วเอี้ย โดยองค์เทพที่ประทับร่างม้าทรงจะถอนเต็กเกี่ยมออก และมอบให้กับฮวดกั้วเพื่อนำกลับไปเผาที่กิมหล้อ หรือเตาเผากระดาษทองที่ตั้งอยู่ภายในศาลเจ้า ถือว่าเป็นการสิ้นสุดขั้นตอนการฉั่วเอี้ย และสิ้นสุดงานประเพณีถือศีลกินผักประจำปีโดยสมบูรณ์ (Somchai Manujantararat, personal communication, October 6, 9, 2020)

ขั้นตอนที่กล่าวมาเป็นขั้นตอนประกอบพิธีกรรมใช้กั้วครั้งสุดท้ายพร้อมกับพิธีกรรมฉั่วเอี้ยของศาลเจ้า จั๊ยตุ่ยเต้าไ้แก๊ง ส่วนศาลเจ้าอื่น ๆ อาจมีขั้นตอนที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันไป โดยเฉพาะขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมใช้กั้ว และการฉั่วเอี้ยนั้น บางศาลเจ้ากระทำแยกกัน ทำให้มีการฉั่วเอี้ยของฮวดกั้ว 2 ครั้ง คือ ฉั่วเอี้ยครั้งแรกเป็นการใช้กั้ว และฉั่วเอี้ยครั้งที่สองเป็นการฉั่วเอี้ย (Singto Aneaklap, personal communication, October 5, 8, 2020) ซึ่งทุกศาลเจ้ามีการจัดเลี้ยงอาหารหลังพิธีกรรมฉั่วเอี้ยให้ผู้คนที่เข้าร่วมงานได้รับประทานอย่างทั่วถึง ถือเป็นการ “คั๊ยโช่ว” หรือการเริ่มรับประทานอาหารคาวครั้งแรกหลังเสร็จสิ้นงานประเพณีถือศีลกินผัก

บทสรุป

พิธีกรรมเกี่ยวกับ 5 กองทัพสวรรค์ เป็นพิธีกรรมหลักที่ทุกศาลเจ้าที่จัดงานประเพณีถือศีลกินผักต้องจัดให้มี เป็นการแสดงรูปแบบและวิธีการสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยมีเอี้ยก๊ี้และเอี้ยเท้าเป็นสัญลักษณ์ รวมทั้งมีฮวดกั้วผู้มีความรอบรู้ในพิธีกรรม พร้อมกับบงกคเทพที่ประทับร่างม้าทรง เป็นตัวแสดงที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงโลกสวรรค์กับโลกมนุษย์ผ่านการประกอบพิธีกรรม Raphiphat (2008, p. 173) มองว่าพิธีกรรมเปรียบได้กับศิลปะการละคร เพราะเป็นการกระทำที่เป็นสัญลักษณ์ ดังที่ เกียร์ช กล่าวในเชิงอุปมาอุปไมยไว้ 2 แบบด้วยกัน แบบแรกเรียกว่า “ทฤษฎีพิธีกรรมของละคร” (Ritual Theory of Drama) ทำให้พฤติกรรมที่วิเคราะห์เป็นเสมือนพิธีกรรมที่กระทำในวัดหรือศาสนสถานซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับศาสนา และอีกแบบเป็น “การกระทำที่เป็นสัญลักษณ์” (Symbolic Action Theory) สอดคล้องกับ เคนเนท เบิร์ก นักทฤษฎีวรรณกรรม และนักปรัชญาอเมริกัน ที่เรียกว่า การแสดงออกที่ตื่นเต้นเร้าใจเหมือนละคร โดยสัญลักษณ์และพิธีกรรมเหล่านี้ได้รับการสืบสานอย่างต่อเนื่องมาจากบรรพบุรุษชาวจีนนับแต่ครั้งอดีต และปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางสังคมจนมีเอกลักษณ์และรูปแบบเฉพาะที่ผู้ร่วมพิธีกรรมต่างมีความศรัทธาเชื่อมั่นและมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Clifford Geertz ที่กล่าวว่า สัญลักษณ์มีความเป็นสาธารณะ ซึ่งแปลง่าย ๆ ว่า เป็นของส่วนรวม การที่คนในกลุ่มใช้สัญลักษณ์ใดในการสื่อสารระหว่างกันได้ ความหมายของสัญลักษณ์เหล่านั้นก็ต้องเป็นที่รู้กันในกลุ่มคนเหล่านั้น (Raphiphat, 2008, p. 79) และ Conklin (1984, p. 496) กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นการกระทำที่เป็นประเพณี และมีรูปแบบเป็นการเฉพาะ สำหรับใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นับถือกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ปรากฏการณ์ความแตกต่างในการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับ 5 กองทัพสวรรค์ของศาลเจ้าต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ส่งผลให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Culture Diffusion) และกระบวนการรับวัฒนธรรม (Homogenization) อันก่อให้เกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงค่านิยม และความเชื่อต่าง ๆ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะชาวไทยเชื้อสายจีนที่ต้องสืบสาน รักษา มรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษชาวจีนให้คงอยู่กับลูกหลานต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การคงไว้ซึ่งสัญลักษณ์และรูปแบบของพิธีกรรมที่เกี่ยวกับ 5 กองทัพสวรรค์ ให้ยังคงเป็น “พิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์” ตลอดไป

References

- Baudrillard, J. (1981). **Simulacres et Simulation**. Paris: Galilee.
- Boonmoh, J. (2005). Sun Wu's Dossier. In **Handout for Policy and Making War**. Nakhon Pathom: Advanced Naval Academy. Retrieved from <http://www.navedu.navy.mi.th> (In Thai)
- Conklin, J. E. (1984). **Sociology An Introduction**. New York: Macmillan Publishing.
- Feungfusakul, A, (Ed.). (2012). Depriving Ritual Memory : The Process of Recognition in the Enlightenment Ceremony Northern Thailand. In **Rituals and practices in peasant society in northern Thailand**. (pp. 136-137). Chiang Mai: Center for Ethnic Studies and Development, Chiang Mai University. (In Thai)
- Kanantakiat, C. (2002). **Chinese Palace of Goddesses and Sorcerers**. Bangkok: Chitra. (in Thai)
- Manujantararat, S. (2008). **A New Phenomenon of Vegetable Eating Traditions in Phuket : A Case Study of Chui Tui Tao Bo Keng Shrine** (Master's thesis). STOU, Nonthaburi. (In Thai)
- Phothinanta, S (1986). **History of vegetarian diet in the ninth month**. Bangkok: United Productions Printing House. (In Thai)
- Raphiphat, A. (2008). **Culture is Meaning: Clifford Gears' Theory and Methodology**. Bangkok: O.S. Printing House. (In Thai)
- Suwattanamahamat, T (2006). "The Vegetarian Festival in the Ninth Month", A special article in understanding of Vegetarian food. Bangkok: The Association for Spreading Virtue "Tekka Chi Chinko". (In Thai)

Tangyuenyong, P. (2015). Five Elements Theory : Semiotics in Chinese Food Culture. In **the 6th National Academic Conference Humanities Research**. Bangkok: Siam Parithat. (In Thai)